

Els guarniments

(ALDC, VI, 1367. Els guarniments)

Guarniments i *aparells* són els significants més estesos per a designar el “conjunt de corretges, collar, brides, etc., que es posen a un cavall, a un mul, per al transport o la feina general” (*DIEC*); la definició justifica l’ús del pl.

Guarniment (s. XIII) és un der. de *guarnir* (< germ. occ. WARNJAN ‘amonestar, advertir d’un perill’ [cf. al. *warnen*, angl. *warn*], ‘proveir, guarnir, armar’ [cf. it. *guarnire*, fr. i oc. *garnir*, cast. i port. *guarnecer*]). Var.: *gorniment* 76, 91, 92, 96, 97, 119, 126, 133, per monoftongació de *guar-* < *gor-*; *gurniment/gurniments*, pel tancament de *gor-* > *gur-*, *agurniment* 52, 72, per pròtesi vocàlica, *guniment* 82, per dissimilació eliminatòria de líquides; semblantment *gurdiment* 70, 84 i el seu der. *engurdimentada* 83. Són també der. de *guarnir*, *guarnicions/guarnició* (s. XV), amb pas de *guar-* > *gor-* (*gornecions* 77; doc. mall.: “El correàtge de cavalls ô mulas qui tiran a carruàtge”, Figuera, 1840) i ulterior tancament en *gur-* (*gurnicions* 78-81) i amb la dissimilació eliminatòria de líquides en *gunicions* 82.

Aparell/aparells (s. XIV; doc. val. Resa, 1555; Ros, 1764; Sanelo, 1802; Escrig, 1851) és un postverbal de *aparellar* (< *APPARICULARE), der. de *par* ‘igual, semblant, parell’, amb els der. *aparellada/aparellà* 137, 148, 150-152, 155, 157-159, 162, 164, 169, 171-173, 177, 179, 185, 186, 189/*aparellades/aparellaes* 154, 170, 186, *parellada* 145, 149/*parellà* 144, 180, 182, 184, amb reducció *-ada* > *-à*, com en *aparellà*, i afèresi vocàlica. Del mateix ètim, *apare[χ]o*, però des del cast. (s. XIV), amb el der. *apare[χ]ada* 94. Del mateix origen, però arribat des del cast., és *aperos* 178, deverbal de *aperar* ‘aparellar, preparar’ (< llat. vg. *APPARIARE), que en el castellà d’Amèrica encara vol dir ‘guarnir el cavall’; var. *apedros* 101 (el *DECat* recull un *apetros*, que, més que una mala lectura, pot

ser-ne un ascendent); recordem l’existència de *aper* ‘arada’ en ross. (veg. *PALDC*, IV, mapa 555). També prové del cast. el mot *arreos* 134, 138, 166, catalanitzat en *arreu*s (< postverbal del llat. vg. *ARREDARE ‘proveir’), amb el der. *arreaments* 120 ← cast. *arreamiento*; igualment *atala[χ]e* 167, pres del cast. *atalaje* on procedeix del fr. *attelage* (s. XVII).

Arnesos/arnès (s. XIII) ha estat pres del fr. ant. *herneis/harneis* (avui *harnais*), a causa del prestigi de la cavalleria francesa (cf. Riquer, 1968). Del sentit de ‘conjunt d’armes defensives del cavaller’, *arnès* ha passat a ‘guarniments’, que, per metàfora, ha esdevingut en mall. el nom del peix *Peristedion cataphractum*, dit també *armat* i *malarmat*, per tenir el cos cobert d’escates òssies i estar armat de punxes al cap, la cua i les aletes.

El genèric *trastes* 133, 140, 141, 143 s’ha originat des de ‘eines, objectes d’ús casolà’ (< llat. TRANSTRUM ‘banc on seia el remer de la galera’, amb prolífica ramificació semàntica, cf. *DECat*).

Bastiment 46 és un genèric a partir de ‘ormeig’, der. de *bastir* (< germ. *BASTJAN ‘teixir, construir’); *montura* (s. XIX) 108, 124, 153 (var. *mntura* 62) és pres del fr. *monture*, pròpiament ‘bèstia de muntar’, però probablement a través del cast. *montura* (s. XVIII); l’alg. *funiment* 85 ha estat pres de l’it. *finimenti*, que és un der. de *finire* ‘completar, ultimar’, amb labialització de [i] > [u] per assimilació a la [f].

En la distribució lèxica *guarniments* ocupa la major part del Principat, a més del bal., on es reparteix amb *guarnicions*; *arnesos*, parent de l’oc. *arnès*, s’estén pel ross.; *aparells* és val., pujant cap al tort., amb la var. interferida *apare[χ]o*, de parlars ponentins.

Són mots normatius *guarniments*, *arnesos*, des del *DOrt*, 1917; *aparells*, *arreu*s, des del *DG₁*, 1932.